

Recurs didàctic

Identificació i actuació davant la violència de gènere a la universitat i a l'esport

Recurs elaborat gràcies al suport del Consell Interuniversitari de Catalunya.
"Activitat finançada a càrrec dels crèdits rebuts del Ministerio de la Presidencia,
Relaciones con las Cortes e Igualdad, a través de la Secretaria de Estado de Igualdad".

Agraïment molt especial
a l'alumnat de 2n de Ciències de l'Activitat Física i de l'Esport
i de 4t de Comunicació Audiovisual del curs 2021-2022 de la UVic-UCC

Recurs elaborat per la Dra. Montse Martín Horcajo
i per la Dra. Maria Forga Martel

UVIC
UNIVERSITAT DE VIC
UNIVERSITAT CENTRAL DE CATALUNYA

Grup de Recerca GREAF
Esport i activitat física
UVIC-UCC

Unitat
d'Igualtat
UVIC-UCC

 **Agència
de Gestió
d'Ajuts
Universitaris
i de Recerca**

 **Generalitat de Catalunya
Departament d'Empresa
i Coneixement**

 **GOBIERNO
DE ESPAÑA**
**MINISTERIO
DE LA PRESIDENCIA, RELACIONES CON LAS CORTES
E IGUALDAD**

 Pacto de Estado
contra la violencia de género

Objectius del recurs

- 1)** Identificar situacions de VdG que es manifesten en les nostres vides quotidianes.
- 2)** Prendre consciència de l'existència de pràctiques normalitzades de VdG a l'entorn universitari i esportiu.
- 3)** Compartir vivències personals en relació a la VdG tant com víctimes, testimonis o victimaris.
- 4)** Reflexionar i debatre sobre les situacions de VdG que tenen lloc entre el jovent universitari.
- 5)** Aprofundir en l'anàlisi de situacions de VdG i entendre els seus mecanismes.
- 6)** Entrenar la mirada per identificar situacions de VdG i actuar sempre.

Aquest recurs es divideix en tres seccions

- ① Què és la VDG i les seves formes**
- ② La magnitud del problema**
- ③ Proposta d'activitats**

① Què és la VdG i les seves formes*

La VdG és aquella que va dirigida contra una persona a causa del seu gènere o que afecta persones d'un gènere determinat de manera desproporcionada.

La violència contra les dones s'entén com una violació dels drets humans i una forma de discriminació. Es consideren VdG tots els actes de violència que tinguin o puguin tenir com a resultat: dany físic, dany sexual, dany psicològic, perjudici econòmic o patiment de les dones.

Pot incloure violència contra les dones, violència domèstica contra dones, homes o nens que viuen a la mateixa unitat domèstica. Tot i que les dones i les nenes són les principals víctimes de la VdG, també causa greus danys a les famílies i a les comunitats.

La violència de gènere pot adoptar diverses formes:

Física: provoca lesions, angoixa i problemes de salut. Les formes típiques de violència física són l'empenta, la pallissa, l'estrangulament i l'ús d'armes. A la UE, el 31% de les dones han patit un o més actes de violència física des dels 15 anys.

Sexual: inclou actes sexuals, intents d'obtenir un acte sexual, actes de tràfic sexual o actes dirigits d'una altra manera contra la sexualitat d'una persona sense el seu consentiment. S'estima que una de cada 20 dones (5%) ha estat violada als països de la UE des dels 15 anys.

Psicològica: inclou comportaments psicològicament abusius com el control, la coacció, la violència econòmica i el xantatge. El 43% de les dones dels 28 països de la UE han patit algun tipus de violència psicològica per part d'una parella íntima.

* https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality/gender-based-violence/what-gender-based-violence_en

Manifestacions

- **La violència domèstica**

Inclou tots els actes de violència física, sexual, psicològica i econòmica que es produeixen dins de la família, unitat domèstica o entre parelles íntimes. Aquests poden ser parelles anteriors o actuals també quan no comparteixen la mateixa residència. El 22% de totes les dones que han tingut parella han patit violència física i/o sexual per part d'una parella des dels 15 anys.

- **L'assetjament sexual**

Inclou conductes verbals o físiques no desitjades de naturalesa sexual amb el propòsit o l'efecte de violar la dignitat d'una persona. Entre el 45% i el 55% de les dones de la UE han patit assetjament sexual des dels 15 anys.

- **La mutilació genital femenina**

És el tall o eliminació ritual d'alguns o tots els genitals externs femenins. Vulnere el cos de les dones i sovint danya la seva sexualitat, salut mental, benestar i participació en la seva comunitat. Fins i tot pot conduir a la mort. Avui, més de 200 milions de nenes i dones vives a tot el món han patit mutilació genital femenina. Almenys 500.000 dones que viuen a la UE l'han patit.

- **El matrimoni forçat**

Es refereix al matrimoni celebrat sota força o coacció, ja sigui pressió física per casar-se o pressió emocional i psicològica. Està molt lligat al matrimoni infantil o precoç, quan els fills es casen abans d'arribar a l'edat mínima per fer-ho.

- **La violència en línia**

És un terme general que s'utilitza per descriure tot tipus de comportaments il·legals o nocius contra les dones a l'espai en línia. Es poden relacionar amb experiències de violència a la vida real o limitar-se només a l'entorn en línia. Poden incloure amenaces, assetjament o incitació a la violència, correus electrònics o missatges no desitjats ofensius o sexualment explícits, intercanvi d'imatges o vídeos privats sense consentiment en llocs de xarxes socials. Una de cada 10 dones a la UE ha patit ciberassetjament des dels 15 anys.

El context legal

Llei 17/17/2020, del 22 de desembre, revisió i modificació de la Llei 5/2008 del dret de les dones a erradicar la violència masclista

Modificació del redactat de les finalitats i principis orientadors en l'àmbit educatiu:

- **Coeducació.** Per a combatre la violència masclista és essencial incorporar la coeducació i l'educació afectivosexual fent un abordatge explícit, transversal, rigorós i sistemàtic de la perspectiva de gènere des de l'educació infantil fins a, com a mínim, la finalització de l'educació obligatòria.
- **Formació del professorat.** S'ha de garantir la formació amb perspectiva de gènere del professorat des de l'inici del seu procés formatiu i s'ha de fer extensiva a tots els membres de la comunitat educativa.
- **Àmbit de l'ensenyament universitari.** Revisió de continguts, docència, protocols de prevenció i atenció a l'assetjament sexual i per raó de sexe, gratuïtat de les matrícules per a víctimes de VdG en l'àmbit de la parella i per canvis d'universitat a les estudiants acreditades i llurs filles i fills, entre d'altres.

② La magnitud del problema

A dia 26/06/22, quan es redacta aquest document, les xifres a l'Estat espanyol sobre violència de gènere amb resultat de mort són de 21 dones assassinades a mans de les seves parelles o ex parelles i 19 orfes menors de 18 anys. Són dades del Ministerio de Igualdad del Govern espanyol i malauradament, sabem que no quedaran aquí. L'any 2021, aquestes xifres van ser de 47 dones assassinades i 31 menors orfes. A Catalunya, el 2021, la xifra de dones assassinades per homes va ser de 16. Des de l'any 2010, quan es comencen a documentar els femicidis a l'Estat Espanyol, la xifra total de dones assassinades per homes és de 1.254, segons dades de Geofeminicidio, que comptabilitza les dones mortes a mans d'homes.

El Govern espanyol comptabilitza estadísticament les morts per violència de gènere des de l'any 2003. D'altra banda, des de 1999 elabora unes macroenquestes cada quatre anys aproximadament sobre violència de gènere contra les dones que en les darreres edicions ha dut a terme la Delegación del Gobierno contra la Violencia de Género.¹ La darrera, data al 2019, es fa amb la intenció de conèixer el percentatge de dones de 16 anys endavant residents a Espanya que han sofert o pateixen actualment algun tipus de violència pel fet

1. <https://violenciagenero.igualdad.gob.es/violenciaEnCifras/macroencuesta2015/home.htm>

de ser dones. A més, s'introdueixen noves variables per seguir les directrius de Nacions Unides i del Conveni del Consell d'Europa sobre prevenció i lluita contra la violència contra les dones i la violència domèstica, també conegut com el Conveni d'Estambul. Així, s'han afegit apartats per mesurar millor l'assetjament sexual, s'ha contemplat l'assetjament reiterat o *stalking*, s'ha mesurat la violència sexual també fora de la parella i qüestions com les denúncies, peticions d'ajut, lesions, ingressos hospitalaris i seqüeles entre molts altres.

L'enquesta es va fer a 9.568 dones. Alguns dels principals resultats són els següents: una de cada dues dones (57,3%) residents a Espanya de 16 o més anys han patit violència del tipus que sigui al llarg de les seves vides pel fet de ser dones. Una de cada cinc (19,8%) l'ha patit en els darrers 12 mesos previs a l'enquesta.

El 13,7% de les dones majors de 16 anys residents a Espanya han patit violència sexual al llarg de la vida per part de qualsevol persona i el 21,5%, violència física. El 6,5% del total ha sofert violència sexual d'algú que no és ni ha estat la seva parella, i un 2,2% han estat violades alguna vegada a la seva vida. El 13,7% de les dones que han patit algun tipus de violència sexual afirmen haver estat violades mentre eren sota els efectes del alcohol o les drogues.

El 12,4% de les dones que han patit violència sexual fora de la parella diu que en alguna de les agressions va participar més d'una persona. El 44,2% afirma que l'agressió va ser en una casa i el 17,8% en un bar o discoteca, el 32% en zones obertes com carrers o parcs. En el cas de les violacions, el percentatge de localització a una casa puja fins al 59,1%.

La violència física/sexual dins la parella o per part d'una exparella té una prevalença preocupant. Del total de dones de 16 o més anys residents a Espanya, el 14,2% ha patit violència física i/o sexual d'alguna parella actual o passada en algun moment de la seva vida. De les que han patit violència física de la parella actual, un 75% assegura que ha estat més d'una vegada, és a dir, no es tracta d'un episodi aïllat, percentatge que puja a un 86,2% en el cas de les que ho pateixen d'una parella passada. Si parlem de violència sexual, els percentatges de reincidència s'elevan a un 86,2 i 88,8% respectivament.

Respecte al tema de l'assetjament, el 40,4% de les dones l'han patit en algun moment de les seves vides, d'aquestes, un 74,9% relaten haver patit mirades insistents o lascives que les han fet sentir intimidades i el 40,4% han tingut contacte físic no desitjat com pot ser proximitat innecessària, tocaments de parts del seu cos o petons, entre altres. Els perpetradors, en un 98,2% homes, eren majoritàriament desconeguts (73,95%) però un 34,6% era un amic o conegut i un 17,3% eren homes de l'entorn laboral. Un 15,2% de les dones que han patit assetjament, han hagut de suportar el fenomen del *stalking* o assetjament continuat fet per una sola persona. Gairebé el 60% de les dones que l'ha patit ha estat amb una freqüència setmanal o diària.

③ Proposta d'activitats

Estan dividides en 4 seccions i cada una va acompanyada d'un vídeo que encoratja l'autoconsciència i la reflexió personal i grupal sobre les violències de gènere a diferents àmbits com la universitat, l'esport, l'oci nocturn, les relacions de parella, familiars, etc.

La idea és incidir amb un missatge simple, contundent i directe: **ACTUA**

Quan notis alguna cosa,

ACTUA

Quan vegis alguna cosa,

ACTUA

Quan sentis alguna cosa,

ACTUA

Quan dubtis d'alguna cosa,

ACTUA

Davant la discriminació,

ACTUA

Davant el maltractament,

ACTUA

Davant l'ambigüitat,

ACTUA

Davant la normalització,

ACTUA

L'objectiu és encoratjar l'expressió de les vivències més personals de l'alumnat tot creant un ambient de màxima seguretat, confiança i empatia durant tota la sessió.

Activitat 1

Davant la discriminació de tracte per raons de gènere o sexual

ACTUA

Reflexionem sobre els límits en les relacions alumna/e professor/a

- 1) On són els límits en la relació professorat-alumnat?
- 2) Quina informació personal cal compartir entre alumnat/professorat?
- 3) I les xarxes socials, cal que hi hagi contacte per aquesta via?

On són els límits? Explorar quines accions són o no són acceptables en les relacions entre professorat i alumnat i reflexionar sobre el perquè:

- a) Podem fer un cafè plegats? I una cervesa? I una festa?
- b) Cal mantenir la porta oberta a les tutories?
- c) Heu tingut algun telèfon personal d'algun/a "profe"?
- d) I algun/a "profe" l'ha tingut vostre?
- e) Us heu sentit alguna vegada incòmodes amb la presència d'algun/a "profe"?
- f) Descriviu aquesta incomoditat, era general?
- g) Era sempre o en ocasions puntuals?
- h) Ho vau comentar alguna vegada a algú de la classe?
- i) I a algun membre del professorat?
- j) Heu estat mai testimoni a la universitat d'alguna relació incòmoda entre "profe"-alumne/a?
- k) La podeu descriure?
- l) Com vau actuar?

Recursos:

- [Notícia d'assetjament d'un professor via noves tecnologies al TecnoCampus Mataró.](#)
- [Notícia d'assetjament i denúncia d'un professor a la Universitat de Granada.](#)

Activitat 2

Davant el maltractament psicològic-físic-sexual

ACTUA

Reflexionarem sobre les situacions de parella que sobrepassen els límits de l'estima i el respecte i es converteixen clarament, pels testimonis, en control psicològic i maltractament.

- 1) On són els límits en la relació de parella?
- 2) Podeu descriure els grisos i les ambigüitats en aquests límits?
- 3) Quin paper tenen les xarxes socials en aquestes situacions?

On són els límits? Explorar quines accions són o no són acceptables en les relacions de parella i reflexionar sobre el perquè:

- a) Us sentiu identificats/des amb les accions de la protagonista i del protagonista del vídeo?
- b) Us ressonen?
- c) Coneixeu algun cas proper?
- d) El podeu descriure?
- e) Podeu desvetllar un patró en aquestes relacions "tòxiques"?
- f) Com creieu que són les fases del maltractament en la VdG en parelles?
- g) Quin és el perfil d'ell?
- h) I el d'ella?
- i) I el de l'entorn?
- j) A qui demanaríeu ajut si us trobéssiu en un cas similar al del vídeo?
- k) Com l'aturaríeu?

Recursos:

- [Vídeo sobre el cicle de la VdG segons les experiències de la Marina Marroquí.](#)
- [Material didàctic d'Escola Balear.](#)

Activitat 3

Davant l'ambigüitat

ACTUA

Reflexionarem sobre la pretesa ambigüitat d'algunes situacions que en realitat no ho són tant. Com aquestes ambigüitats es sostenen gràcies als missatges misògins que rebem contínuament. Aportarem a la mirada el concepte de consentiment sexual.

- 1) Què és el consentiment sexual?
- 2) Per què és tan important?
- 3) Quin paper juguen les xarxes socials en aquests mal anomenats "malentesos"?

On són els límits? Explorar quines accions són o no són acceptables quan no hi ha consentiment sexual.

- a) Us sentiu identificats/des amb algun dels protagonistes de la història?
- b) Heu viscut mai una situació com aquesta personalment?
- c) Heu viscut mai una situació com aquesta com a testimonis?
- d) La podríeu descriure? Com va anar? Important explicar els detalls en relació al consentiment.

Per parelles:

- e) Podríeu construir un relat que fes que la posició del noi fos acceptable?
- f) Quins elements tangibles conformen aquest relat?
- g) Podríeu construir un relat que fes que la posició de la noia fos acceptable?
- h) Quins elements tangibles conformen el relat de la noia?
- i) A qui demanaríeu ajuda si us trobéssiu en aquest cas?
- j) Com es pot aturar / com l'aturaríeu una situació d'aquestes característiques?

Recursos:

- [La tasa de te – Consentiment sexual](#)
- [Violacions de l'oci nocturn](#)
- [No significa No](#)
- [La Llei del "solo sí es sí"](#)

Activitat 4

Davant la normalització d'escampar en les XXSS

ACTUA

- 1) Heu celebrat amb "col·leguis" algun contingut sexual?
- 2) Heu compartit mai contingut sexual d'algú a les xarxes socials?
- 3) Heu aturat alguna vegada a algun/a company/a d'escampar continguts sexuals a les xarxes socials?

On són els límits? Explorar quines accions són o no són acceptables quan compartim continguts sexuals a les xarxes socials.

- a) Us sentiu identificats/des amb algun dels protagonistes de la història?
- b) Heu viscut mai una situació com aquesta personalment?
- c) Heu viscut mai una situació com aquesta com a testimonis?
- d) La podríeu descriure? Com va anar?
- e) Podríeu construir un relat que defensés el noi que rep i escampa la gravació?
- f) Podríeu construir un relat que defensés el que ho atura i marxa?
- g) Podríeu construir un relat que defensés els nois que en són testimonis però no actuen?
- h) A qui demanaríeu ajuda si us trobéssiu en aquest cas?
- i) Com es pot aturar / com l'aturaríeu?

Recursos:

- [Vídeo del Huffington Post sobre coneixement/desconeixement d'aquesta llei per part de la gent jove.](#)
- [Notícia del 20Minutos on explica en text i en un quadre les novetats que suposa aquesta llei \(entre altres coses, que compartir imatges íntimes sense permís pot arribar a suposar penes d'1 any de presó\).](#)
- [Notícia de El País on s'explica el cas Iveco, una treballadora de la fàbrica de vehicles que se suïcida després que un vídeo sexual seu es difongués entre el personal.](#)

Universitat de Vic - Universitat Central de Catalunya
Juliol 2022